

Avdelningen för regler och behörighet
Åsa Malmros
asa.malmros@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet
a.registrator@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över Ds 2016:21 Ändringar i fråga om sysselsättning för asylsökande och kommunplacering av ensamkommande barn

Arbetsdepartementets dnr A2016/01333/1

Sammanfattning

Socialstyrelsen begränsar sitt yttrande till den del av promemorian som rör kommunplacering av ensamkommande barn.

Socialstyrelsen avstyrker förslaget. Det är en lovvärd ambition att förbättra kvalitén och långsiktigheten i kommunernas mottagande av ensamkommande barn, genom att på olika sätt stimulera kommunerna att företrädesvis placera barnen i den egna kommunen. Socialstyrelsen bedömer dock att det finns en risk för följande konsekvenser om förslaget genomförs:

- Det finns en risk för att förslaget kan medföra att ensamkommande barn inte kan få tillgång till en individuellt anpassad vård som svarar emot deras behov. Principen om att barnets bästa ska vara avgörande vid vård och behandlingsinsatser kan härigenom komma att sättas ur spel.
- Förslaget innebär ett avsteg från normaliseringsprincipen om särskilda principer för placering avseende ensamkommande barn införs som avviker i förhållande till de regler som gäller för placeringar avseende barn som inte är ensamkommande.
- Socialstyrelsen bedömer att förslaget om överenskommelser samt förfarandet när placeringen kräver länsstyrelsens godkännande innebär ökad administration och tidsåtgång. Förslaget riskerar att medföra att det blir svårare att finna flexibla och snabba lösningar för att finna lämpliga boendeplatser.

Begränsning av möjligheten att placera ensamkommande barn i en annan kommun än den anvisade

En grund för det kommunala mottagandet av ensamkommande barn har varit den så kallade normaliseringsprincipen som innebär att alla barn som vistas i

Sverige så långt möjligt ska omfattas av samma sociala omvårdnadssystem.¹ Enligt FN:s barnrättskommittés kommentar om ensamkommande barn omfattar statens åtaganden enligt barnkonventionen alla barn som befinner sig på statens territorium och alla barn under statens jurisdiktion. Vidare sägs att ensamkommande barn inte ska diskrimineras på något sätt. De ska erbjudas differentierat skydd och stöd beroende på ålder och/eller kön.² De föreslagna förändringarna innebär en särreglering för ensamkommande barn som kan påverka deras möjligheter att få den insats de har behov av. Målgruppen ensamkommande barn består till största delen av pojkar varför förslaget, särskilt när det gäller små kommuner som enbart tar emot enstaka flickor, kan innebära en risk för att flickors behov inte tillgodoses.

Att varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden framgår av 6 kap. 2 § SoL. Formuleringen ”tillgång till” har enligt Socialstyrelsens uppfattning inte ansetts betyda att kommunen i egen regi behöver driva HVB och stödboende i en omfattning och med en inriktning som fullt ut motsvarar behovet. Däremot ska socialnämnden kartlägga och analysera behovet på kort och lång sikt och därefter planera och vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till hem som kan erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet (3 kap. 1 § SOSFS 2012:11). Små kommuner kan sakna möjlighet att specialisera sin verksamhet i den utsträckning som krävs. Närhetsprincipen kan då behöva stå tillbaka till förmån för behovet av individuellt anpassad vård. Den stora ökningen av antalet ensamkommande barn under 2015 innebär att många anvisningskommuner inte hade kapacitet att placera samtliga barn inom den egna kommunen och tvingades placera barn i andra kommuner. Om en anvisningskommun placerar barn utanför den egna kommunen behåller den placerande socialnämnden dock ansvaret för vårdens genomförande och uppföljning. Idag när inströmningen minskat markant omplaceras många kommuner barnen till den egna kommunen i takt med att kommunen öppnat egna boenden eller rekryterat familjehem inom kommunen. Det syfte som förslaget synes syfta till att uppnå, dvs. att kommunerna företrädesvis ska placera ensamkommande barn i den egna kommunen, sker således i praktiken redan idag. Socialstyrelsen bedömer att förslaget om överenskommelser samt förfarandet när placeringen kräver länsstyrelsens godkännande innebär ökad administration och tidsåtgång. Förslaget riskerar att medföra att det blir svårare att finna flexibla och snabba lösningar för att finna lämpliga boendeplatser.

Ambitionen att förbättra beredskapen och kapaciteten i kommunernas mottagande av ensamkommande barn är vällovlig. Samtidigt innebär förslaget en risk för att rätten till individuellt anpassad vård och principen om barnets bästa sätts ur spel. Det gäller särskilt då det inte går att få till stånd en överenskommelse mellan kommunerna. Socialstyrelsen anser att innebörden av förslaget samt de faktiska konsekvenserna av förslaget behöver analyseras mer utförligt. Konsekvensutredningen fokuserar främst på kommunernas förutsättningar och kostna-

¹ Prop. 2005/06:46 s. 41

² (CRC/GC/2005/6)

der. Socialstyrelsen anser att förslagens konsekvenser utifrån ett barnperspektiv samt pojkar och flickors behov särskilt behöver utvecklas.

Enligt förslaget får ensamkommande barn placeras i ett boende i en annan kommun utan att kommunerna har ingått en särskild överenskommelse, om

1. placeringen sker med stöd av LVU eller med stöd av SoL i fråga om barn med motsvarande vårdbehov, eller
2. det finns synnerliga skäl, i vilket fall placering efter godkännande från länsstyrelsen får ske i ett boende i en annan kommun inom länet.

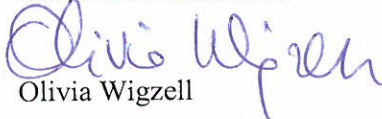
För att kunna göra en placering i en annan kommun om det inte finns en överenskommelse krävs att barnet har stora vårdbehov. Om skälen till vårdbehovet inte är sådana som kan ligga till grund för placering enligt LVU behöver det finnas "tung, specifika vårdbehov på grund av fysiska, psykiska eller sociala problem som kräver särskilda insatser". Det omnämns vidare att det i dessa fall kan vara fråga om andra slags vårdbehov än vad som normalt avses i LVU eller motsvarande vård enligt SoL. Vidare anges att vårdbehovet i det enskilda fallet inte bör kunna tillgodoses i anvisningskommunen samt att kommunen "inte heller kan förväntas tillhandahålla aktuell vård". För det fall det saknas ett lämpligt boende (placeringsalternativ) i en annan kommun inom länet ankommer det på anvisningskommunen att tillgodose vårdbehovet inom kommunen. Samma sak gäller om länsstyrelsen inte lämnar sitt godkännande.

Socialstyrelsen bedömer att det finns en risk för att förslaget kan medföra att barnets bästa inte blir avgörande och att barn som har behov av placeringar med särskilda insatser men inte har så tungt vårdbehov som krävs inte kan få sina behov tillgodosedda. Men även för barn med omfattande vårdbehov finns det en risk för att dessa behov inte kan tillgodoses om det saknas ett lämpligt placeringsalternativ inom länet eller då länsstyrelsen inte lämnar sitt godkännande.

Socialstyrelsen ser en risk i att förslaget kan medföra att barnets bästa inte blir avgörande vid valet av placering i de fall det saknas ett lämpligt placeringsalternativ inom länet eller då länsstyrelsen inte lämnar sitt godkännande.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Olivia Wigzell. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Erik Höglund och tf. avdelningschefen Helena Nilsson deltagit. Juristen Åsa Malmros har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Olivia Wigzell

Åsa Malmros

